

Εισαγωγή

Ramesh Durbarry

Η έρευνα είναι μία συναρπαστική διαδικασία καθώς αυξάνει τις γνώσεις, την περιέργεια και την κατανόηση των φαινομένων. Το πώς βλέπουμε ένα φαινόμενο εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως από τον τρόπο με τον οποίο σκεφτόμαστε, τη φιλοσοφία μας σχετικά με την έρευνα, τις προσωπικές μας εμπειρίες και τον τρόπο με τον οποίο μάθαμε να βλέπουμε τα πράγματα. Η ικανότητα να διεξάγουμε έρευνα και να ερμηνεύουμε τις πληροφορίες είναι μία κεντρική δεξιότητα στον ακαδημαϊκό και τον εμπορικό κόσμο. Δεν μπορούμε να αποφύγουμε την έρευνα, δεδομένου ότι σε κάποια χρονική στιγμή όλες σχεδόν οι εργασίες στηρίζονται στις δεξιότητές μας για έρευνα.

Συνεπώς τι είναι η έρευνα; Γιατί κάνουμε έρευνα; Πώς κάνουμε την έρευνα; Αυτά είναι μερικά ερωτήματα που θα εξετάσουμε σε αυτό το εγχειρίδιο. Για να διεξαγάγουμε έρευνα δεν διαθέτουμε μία ενιαία συνταγή να εφαρμόσουμε, ούτε και θα επιχειρήσουμε να δώσουμε κάποια. Το βιβλίο αυτό σκοπεύουμε να αποτελέσει οδηγό για τη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων σε κάθε στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας.

Στόχοι του κεφαλαίου

Είτε προετοιμάζετε μία εργασία ή ένα πρόγραμμα, είτε γράφετε μία διατριβή (dissertation) ή μία διδακτορική διατριβή (doctoral thesis), η έρευνα είναι απαραίτητη γύρω από το θέμα που θα διαχειριστείτε. Ανεξάρτητα αν ακολουθείτε ένα προπτυχιακό ή ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, κατά πάσα πιθανότητα θα πρέπει να υποβάλετε και μία διατριβή. Το εγχειρίδιο αυτό θα είναι σίγουρα ένας πολύ χρήσιμος βοηθός που θα σας βοηθήσει να φέρετε σε πέρας την αποστολή σας.

Θα ξεκινήσουμε εξηγώντας τι είναι η *διατριβή*: είναι ένα διαρθρωμένο κείμενο που αφορά συγκεκριμένο αντικείμενο, το οποίο εσείς επιλέξατε, για να δώσει απαντήσεις σε κάποια ερωτήματα της έρευνας που διεξάγετε. Είναι μία εργασία γνώσεων στην οποία δείχνετε την ικανότητά σας να κάνετε ανεξάρτητη έρευνα. Συγκριτικά με την απλή εργασία (essay), στη διατριβή έχουμε διάρθρωση κεφαλαίων και πολύ πιο διεισδυτική εξέταση του υπό μελέτη αντικειμένου. Θα περιλαμβάνει σχολιασμό ιδεών από προγενέστερες εργασίες, εφαρμογή των μεθόδων έρευνας, συλλογή δεδομένων, ανάλυση και συζήτηση των ευρημάτων, και αναφορά των συμπερασματικών σχολίων.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξηγήσουμε πώς διεξάγεται η έρευνα. Μετά την ολοκλήρωση της μελέτης του κεφαλαίου αυτού, θα είστε σε θέση να:

- καταλαβαίνετε τι είναι η έρευνα
- αξιολογείτε συνοπτικά τους διάφορους τύπους έρευνας
- αναγνωρίζετε τη σπουδαιότητα της έρευνας γύρω από τον τουρισμό
- έχετε μια θεώρηση της δομής αυτού του εγχειριδίου

1.1 Τι είναι έρευνα;

ΟΤΑΝ ΖΗΤΕΙΤΑΙ από τους φοιτητές να διεξαγάγουν έρευνα που θα έχει μορφή διατριβής, πολλοί βιάζονται να ξεκινήσουν, καταρτίζουν ένα ερωτηματολόγιο και συλλέγουν δεδομένα. Η συλλογή δεδομένων δεν είναι η ουσία της έρευνας, αν και αναμφίβολα είναι μέρος της. Σύμφωνα με το λεξικό *Concise Oxford English Dictionary* (2011), ο όρος *έρευνα* (research) ορίζεται ως «η συστηματική διερεύνηση και μελέτη υλικών και πηγών με σκοπό την εξακρίβωση γεγονότων και την κατάληξη σε νέα συμπεράσματα». Η λέξη research (έρευνα) έχει γαλλική προέλευση και οι ρίζες της βρίσκονται στη λέξη search (αναζήτηση). Αν ρίξουμε μια πιο προσεκτική ματιά, ο αγγλικός όρος research (re-search) σημαίνει εκ νέου αναζήτηση. Σε όλες σχεδόν τις μελέτες ο ερευνητής διεξάγει έρευνα (πάνω σε υφιστάμενες γνώσεις) και στη συνέχεια πραγματοποιεί μία άλλη έρευνα (εξ ου και το πρόθεμα re-) για να δημιουργήσει καινούργιες γνώσεις.

Τι είναι έρευνα;

Είναι η συστηματική διερεύνηση δεδομένων και η εξέταση ερωτημάτων για να δοθούν ερμηνείες, να καθοριστούν σχέσεις, να διεξαχθούν πειράματα ή να ελεγχθούν υποθέσεις με σκοπό να δημιουργηθούν (καινούργιες) γνώσεις.

Για τους αναγνώστες, σημαντικότερος είναι ο όρος *συστηματική διερεύνηση* (systematic investigation). Αυτό σημαίνει ότι η έρευνα είναι καλά μελετημένη και προσεκτικά σχεδιασμένη. Θα ασχοληθούμε με τον συγκεκριμένο όρο όταν θα συζητάμε για τη διαδικασία και τη σχεδίαση της έρευνας. Διεξάγουμε έρευνα όταν έχουμε ένα κεντρικό ερώτημα ή πρόβλημα που θέλουμε να λύσουμε. Αρχικά προσπαθούμε να διατυπώσουμε με σαφήνεια το ερώτημά μας και στη συνέχεια αποφασίζουμε πώς θα το απαντήσουμε, ελέγχοντας τον τρόπο που χειρίστηκαν άλλοι το ίδιο πρόβλημα. Ο Creswell (1994, σελ. 51) ορίζει την έρευνα ως μία μελέτη που προωθεί ένα ερευνητικό ερώτημα και ανακοινώνει τα δεδομένα για να απαντήσει στο ερώτημα.

1.2 Είδη έρευνας

Υπάρχουν διάφορα είδη έρευνας που θα εξετάσουμε αργότερα, αλλά θα περιγράψουμε συνοπτικά εδώ:

- Περιγραφική έρευνα (descriptive research): περιγράφει ένα συγκεκριμένο φαινόμενο εστιάζοντας στο *τι* συμβαίνει παρά στο *γιατί* συμβαίνει. Αυτό το είδος έρευνας αυξάνει τις γνώσεις μας και αρχίζουμε να παίρνουμε μια ιδέα για το θέμα.
- Ερμηνευτική έρευνα (explanatory research): αυτό το είδος έρευνας αποσκοπεί να εξηγήσει *γιατί* συμβαίνει κάτι και αξιολογεί αιτιώδεις σχέσεις ανάμεσα σε μεταβλητές.
- Διερευνητική έρευνα (exploratory research): αυτή διεξάγεται όταν υπάρχουν ελάχιστες ή και καθόλου προγενέστερες γνώσεις. Συνεπώς, χρειάζεται μία αρχική εξερεύνηση πριν ξεκινήσουμε μία πιο συγκεκριμένη έρευνα. Μετά τη διερευνητική έρευνα ακολουθεί κατά κανόνα περαιτέρω έρευνα που ελέγχει τυχόν ιδέες ή υποθέσεις που διατυπώθηκαν.
- Προβλεπτική έρευνα (predictive research): προβλέπει μελλοντικά φαινόμενα και βασίζεται στις ερμηνείες που προτείνει η ερμηνευτική έρευνα.

Οι δύο κεντρικές προσεγγίσεις για τη διεξαγωγή έρευνας είναι η ποσοτική (quantitative) και η ποιοτική (qualitative). Η ποσοτική έρευνα θεωρείται ότι είναι η διερεύνηση ενός κοινωνικού ή ανθρώπινου προβλήματος που βασίζεται στον έλεγχο μιας θεωρίας η οποία στηρίζεται σε μεταβλητές, μετρίεται με αριθμούς και αναλύεται με στατιστικές διαδικασίες προκειμένου να καθοριστεί αν είναι αληθείς οι προβλεπτικές γενικεύσεις της θεωρίας (Creswell, 1994, σελ. 2). Ο Creswell (1994, σελ. 1) ορίζει ως ποιοτική έρευνα τη διερευνητική διαδικασία που γίνεται για την κατανόηση ενός κοινωνικού ή ανθρώπινου προβλήματος το οποίο βασίζεται στη δημιουργία μιας σύνθετης, ολιστικής εικόνας, διατυπωμένης με λόγια, που ανακοινώνει αναλυτικές απόψεις πηγών πληροφόρησης και διεξάγεται σε φυσικό περιβάλλον.

Η επιλογή για τη χρησιμοποίηση μιας συγκεκριμένης μεθόδου εξαρτάται από την ικανότητα του ερευνητή να τη γνωρίζει καλά. Όλα σχεδόν τα ερευνητικά προ-

βλήματα μπορούμε να τα μελετήσουμε χρησιμοποιώντας είτε μία ποσοτική, είτε μία ποιοτική προσέγγιση. Η φιλοσοφική τοποθέτηση του καθενός θα επηρεάσει την προσέγγιση που θα επιλέξει. Για παράδειγμα, οι θετικιστές (positivists) στηρίζονται περισσότερο στην ποσοτική προσέγγιση, ενώ οι υπέρμαχοι της ερμηνείας (interpretivists) χρησιμοποιούν την ποιοτική προσέγγιση. Πολλοί ερευνητές, για πραγματικούς λόγους, χρησιμοποιούν και τις δύο προσεγγίσεις για να μελετήσουν ένα πρόβλημα (μεικτή μέθοδος προσέγγισης) ώστε να δώσουν μεγαλύτερη στήριξη στα αποτελέσματα της μελέτης τους. Στην πραγματικότητα, η ιδέα της χρησιμοποίησης διαφορετικών μεθόδων για να καταλήξουμε στο ίδιο αποτέλεσμα ονομάζεται *τριγωνισμός* (triangulation).

Στην έρευνά σας μπορεί να χρησιμοποιήσετε μία υφιστάμενη θεωρία ή να βάλετε στόχο να ελέγξετε μία θέση. Όμως, το πόσο ξεκάθαρη είναι η γνώμη σας σχετικά με τη θεωρία ή τη θέση σας στην αρχή της έρευνάς σας δημιουργεί ένα σημαντικό ερώτημα σχετικά με τη σχεδίαση του ερευνητικού προγράμματός σας (Saunders κ.ά., 2003). Αυτό εξαρτάται από το αν χρησιμοποιείτε μία παραγωγική (deductive approach) ή μία επαγωγική προσέγγιση (inductive approach). Στη συμπερασματική προσέγγιση θα χρησιμοποιήσετε ένα υφιστάμενο μοντέλο ή μπορεί και να αναπτύξετε μία θεωρία διατυπώνοντας μία υπόθεση και συγκεντρώνοντας δεδομένα για να την ελέγξετε, ενώ στην επαγωγική προσέγγιση θα αναπτύξετε τη θεωρία ή την πρόταση που βασίζεται στη συλλογή δεδομένων και σε ανάλυση. Επίσης, οι φιλοσοφικές σας σκέψεις επηρεάζουν σε έναν βαθμό το πώς θα προσεγγίσετε την έρευνα. Για παράδειγμα, οι θετικιστές συνηθίζουν να χρησιμοποιούν μία συμπερασματική προσέγγιση, ενώ όσοι προτιμούν τις ερμηνείες τις περισσότερες φορές χρησιμοποιούν την επαγωγική προσέγγιση (αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντα).

1.3 Γιατί κάνουμε έρευνα στον τομέα του τουρισμού;

Λόγω της αυξανόμενης σπουδαιότητας των δραστηριοτήτων του τουρισμού, των ταξιδιών και του ελεύθερου χρόνου, ο κλάδος αναδεικνύεται σε παγκόσμιο φαινόμενο και πιο συγκεκριμένα από το 1945 έχει σημειώσει γρήγορη ανάπτυξη. Ο τουριστικός κλάδος είναι ένας από τους μεγαλύτερους και τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (World Tourism Organization - UNWTO) να διαπιστώνει τα εξής:

Ο τουρισμός έχει αναδειχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους εμπορικούς τομείς του κόσμου. Το συνολικό εισόδημα εξαγωγών που προέρχεται από τον εισερχόμενο τουρισμό, συμπεριλαμβανομένων και των μετακινήσεων επιβατών, ξεπέρασε τα 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2011 ή, κατά μέσο όρο, τα 3,4 δις δολάρια την ημέρα. Οι τουριστικές εξαγωγές αντιπροσωπεύουν μέχρι και το 30% των παγκόσμιων εξαγωγών εμπορικών υπηρεσιών και το 6% των συνολικών εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών. Σε παγκόσμια κλίμακα, ως ένας τομέας εξαγωγών, ο τουρισμός καταλαμβάνει την τέταρτη θέση μετά τον τομέα των καυσίμων, των χημικών προϊόντων και των τροφίμων. (UNWTO, 2012)

Ο τουριστικός κλάδος όχι μόνο έχει αναδειχθεί στον μεγαλύτερο παγκοσμίως κλάδο, αλλά έχει και σημαντικό οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Το κυριότερο όμως είναι ότι ο τουρισμός θεωρείται οικονομική δραστηριότητα και ως η ατμομηχανή της ανάπτυξης για πολλές ανεπτυγμένες χώρες και, ειδικότερα, για τις αναπτυσσόμενες (Crompton & Richardson, 1986· Sinclair & Stabler, 1997). Ο τουρισμός είναι ένας ενδιαφέρων τομέας, αφού σχετίζεται με πολλούς επιστημονικούς χώρους. Πιο συγκεκριμένα, προσφέρουν σε αυτόν τις πολύτιμες γνώσεις τους, μεταξύ άλλων, οικονομολόγοι, γεωγράφοι, κοινωνιολόγοι, ανθρωπολόγοι, οικολόγοι, περιβαλλοντολόγοι και ψυχολόγοι. Επομένως, δεν πρέπει να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι ένα συγκεκριμένο φαινόμενο μπορεί να διερευνηθεί από διάφορους επιστημονικούς τομείς. Η τουριστική συμπεριφορά, για παράδειγμα, θα μπορούσε να αναλυθεί από κοινωνιολόγους, οικονομολόγους και ψυχολόγους.

Υπάρχουν πολλά θέματα που αποτέλεσαν αιτία έρευνας σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και από την πλευρά της ζήτησης (τουρίστες) και από την πλευρά της προσφοράς (τουριστικός κλάδος). Μετά την Έκθεση Brundtland το 1987 (Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη - World Commission on Environment and Development, 1987), η προσοχή στράφηκε στην τουριστική εμπειρία, στην επίδραση της συμπεριφοράς στον βιώσιμο τουρισμό και στην επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό και αντίστροφα. Το καλύτερο σημείο από το οποίο μπορείτε να ξεκινήσετε τη μελέτη σας για να εκτιμήσετε την αχανή βιβλιογραφία που υπάρχει και αφορά τον τουρισμό είναι τα επιστημονικά περιοδικά που σχετίζονται με τον τουρισμό και είναι μεταξύ άλλων τα εξής:

- *Annals of Tourism Research*
- *International Journal of Contemporary Hospitality Management*
- *Journal of Hospitality Management*
- *Journal of Hospitality Management and Tourism*
- *Journal of Hospitality Marketing & Management*
- *Journal of Hotel & Business Management*
- *Journal of Tourism Studies*
- *Journal of Travel Research*
- *Journal of Travel and Tourism Marketing*
- *Journal of Vacation Marketing*
- *Tourism Analysis*
- *Tourism Management International*
- *Tourism and Recreation Research*
- *Travel and Tourism Analyst*

Πίνακας 1.1 Κατάλογος τουριστικών οργανισμών

Ακρωνύμιο	Πλήρης τίτλος	Ηλεκτρονική διεύθυνση
	American Hotel & Motel Association	www.ahma.com
ATA	Air Transport Association	www.air-transport.org
CHA	Corporate Hospitality and Event Association	www.eventmanager.co.uk/cha.htm
CLIA	Cruise Lines International Association	http://ten-io-com/index2.htm
HEDNA	Hotel Electronic Distribution Network Association	www.hedna.org
HITIS	Hospitality Industry Technology Integration Standards	www.hitis.org
IATA	International Air Transport Association	www.iata.org
IFITT	International Federation of Information Technology & Tourism	www.ifitt.org
IH&RA	International Hotel & Restaurant Association	www.ih-ra.com
	Keynote Reports	www.keynote.co.uk
	MINTEL	www.mintel.com
OTA	Open Travel Alliance	http://opentravel.com
Tinet	Tourism Industries Network	http://info.trade.gov
TTI	Travel Technology Initiative	www.tti.org
TTRA	Travel and Tourism Research Association	www.ttra.com
WATA	World Association of Travel Agencies	www.wata.net
UNWTO	World Travel Organization	www2.unwto.org
WTTC	World Travel & Tourism Council	www.wttc.org

Για περισσότερους τουριστικούς οργανισμούς επισκεφθείτε τη διεύθυνση:
www.rmsig.de/tourism_organizations.htm

Οι τουριστικοί οργανισμοί μπορούν, επίσης, να παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και ιδέες για έρευνα. Μερικοί από αυτούς αναφέρονται στον Πίνακα 1.1.

1.4 Λίγα λόγια γι' αυτό το βιβλίο

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε κυρίως για τους φοιτητές που διεξάγουν ανεξάρτητη έρευνα, όπως μία διατριβή ή ακόμη και μία διδακτορική διατριβή. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιούμε παραδείγματα από τον τουρισμό για να εξηγήσουμε στους φοιτητές πώς να διεξάγουν έρευνα και πώς να συντάσσουν τα κείμενα των ερευνητικών προγραμμάτων τους. Σκοπός είναι με αυτό το βιβλίο να βοηθηθούν οι φοιτητές να αναπτύξουν τις βασικές δεξιότητες, ενώ παράλληλα θα διεξάγουν την έρευνά τους. Επίσης αποσκοπεί να δώσει στους διδάσκοντες ένα μοναδικό εγχειρίδιο για τη σειρά μαθημάτων Μέθοδοι Έρευνας, το οποίο καλύπτει θέματα που διδάσκονται σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Το συγκεκριμένο εγχειρίδιο αποσκοπεί στα εξής:

- Να παρέχει μία συστηματική προσέγγιση για να καταλάβει κάποιος τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην (τουριστική) έρευνα.
- Να βοηθήσει στην κατανόηση των διαφόρων ειδών έρευνας και των διαδικασιών που θα φέρουν τους φοιτητές σε επαφή με το θέμα, αφού θα το κάνουν πιο ευανάγνωστο και προσιτό.
- Να κάνει σαφείς εφαρμογές της θεωρίας στην πράξη στον τομέα του τουρισμού.
- Να μεταδώσει βασικές έννοιες με προσιτό και ενδιαφέροντα τρόπο.
- Να βοηθήσει τους φοιτητές να κάνουν κριτική αξιολόγηση προγενέστερων ερευνητικών εργασιών.
- Να υποστηρίξει τους φοιτητές κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς τους.
- Να υποστηρίξει τους διδάσκοντες κατά τη διδασκαλία του μαθήματος Μέθοδοι Έρευνας.
- Να συμπεριλάβει μία ισορροπημένη κάλυψη ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων, αλλά και ηλεκτρονικών μεθόδων (e-methods).
- Να δώσει στους φοιτητές τη δυνατότητα να συγκεντρώνουν και να ερμηνεύουν δεδομένα χρησιμοποιώντας ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους.
- Να εξοικειώσει τους φοιτητές με την ερευνητική διαδικασία μέσω της θεωρίας, αλλά και με πρακτική εμπειρία.
- Να δώσει στους φοιτητές τη δυνατότητα να αξιολογούν και να κρίνουν με αξιολογητική ματιά την καταλληλότητα των μεθόδων συλλογής δεδομένων.
- Να αναπτύξει την ικανότητα των φοιτητών να παρουσιάζουν με συνεκτικό τρόπο την έρευνα.
- Να δώσει στους φοιτητές τη δυνατότητα να εφαρμόσουν δεξιότητες έρευνας κατά τη συγγραφή και τη σχεδίαση μιας πρότασης προγράμματος.
- Να προετοιμάσει τους φοιτητές για τη διατριβή τους.

Το εγχειρίδιο είναι γραμμένο από τη σκοπιά ενός ερευνητή και θα σας δώσει έναν «βήμα προς βήμα» οδηγό για να ολοκληρώσετε το ερευνητικό πρόγραμμά σας ή τη διατριβή σας με παραδείγματα προερχόμενα από τον τομέα του τουρισμού. Ξεκινάει με το πώς επιλέγουμε ένα θέμα και συνεχίζει με το στάδιο της συγγραφής. Αποσκοπούμε το βιβλίο αυτό να βοηθήσει στην ουσιαστική κατανόηση της έρευνας από την αρχή μέχρι το τέλος και να αποτελέσει βασικό αναγνωστικό βοήθημα για τους φοιτητές, οι οποίοι συχνά παραπονούνται ότι δυσκολεύονται πολύ να γράψουν το κείμενο μιας έρευνας πριν ασχοληθούν με τη διατριβή τους και ότι χρειάζονται περισσότερη καθοδήγηση. Εκείνοι μάλιστα που ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την έρευνα συνήθως ζητούν συμβουλές από συναδέλφους τους, αλλά και από καθηγητές και επόπτες της έρευνάς τους, ενώ άλλοι, παρόλο που ενδιαφέρονται πολύ για την έρευνα, συχνά δεν συνεργάζονται με τρίτους. Ο σχεδιασμός του βιβλίου είναι τέτοιος ώστε να παρέχει καθοδήγηση και στις δύο αυτές ομάδες φοιτητών.

1.5 Η διάρθρωση του βιβλίου

Το βιβλίο αυτό περιέχει κεφάλαια που είναι γραμμένα από έμπειρους και διακεκριμένους ακαδημαϊκούς και επαγγελματίες οι οποίοι έχουν πραγματοποιήσει έρευνες, έχουν εποπτεύσει και έχουν ελέγξει απλές διατριβές και διδακτορικές διατριβές, έχουν διδάξει το μάθημα Μέθοδοι Έρευνας (Research Methods) και έχουν γράψει άρθρα σε πολύ γνωστά επιστημονικά περιοδικά. Τα κεφάλαια είναι οργανωμένα με συστηματικό τρόπο, ώστε οι αναγνώστες να μπορούν να κινηθούν από ένα κεφάλαιο σε ένα άλλο και ταυτόχρονα να ασχολούνται με το δικό τους ερευνητικό πρόγραμμα. Το βιβλίο είναι χωρισμένο σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος εξετάζουμε τη φύση της έρευνας. Στη συνέχεια, στο δεύτερο μέρος, ακολουθεί μία σειρά από κεφάλαια που ασχολείται με το εννοιολογικό πλαίσιο και τις μεθόδους έρευνας. Τέλος, στο τρίτο μέρος ασχολούμαστε με την ανάλυση δεδομένων, τη σύνταξη του κειμένου της έρευνας και την παρουσίαση της έρευνας.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο εξετάζουμε τη φιλοσοφία της κοινωνικής επιστήμης για τη διεξαγωγή έρευνας. Ως παραδείγματα χρησιμοποιούνται οι θεωρητικές απόψεις ή πεποιθήσεις που συνοδεύουν τη μέθοδο έρευνας. Στο κεφάλαιο αυτό εισάγουμε διάφορα παραδείγματα έρευνας, όπως τον θετικισμό (positivism), τον μετα-θετικισμό (post-positivism), τον ερμηνευτισμό (interpretivism), τον φεμινισμό (feminism), τον εποικοδομητισμό (constructivism) και την κριτική θεωρία (critical theory). Στο βιβλίο αυτό διερευνώνται δύο ερευνητικά παραδείγματα: ο θετικισμός και ο ερμηνευτισμός. Τα παραδείγματα εξηγούνται καλύτερα με οντολογικά (ontological), επιστημολογικά (epistemological) και μεθοδολογικά (methodological) ερωτήματα. Επιδιώκουμε περαιτέρω την κατανόηση της οντολογίας και των οντολογικών προβληματισμών σε σχέση με την κοινωνική έρευνα. Επίσης διερευνούμε τη διαφορά ανάμεσα στον αντικειμενισμό (objectivism) και τον εποικοδομητισμό (constructivism). Ομοίως, εξηγούμε τι εννοούμε με την επιστημολογία και τους επιστημο-

λογικούς προβληματισμούς σε σχέση με την κοινωνική έρευνα, καθώς και τις διαφορές ανάμεσα στον θετικισμό και τον ερμηνευτισμό. Συζητάμε για τα κύρια χαρακτηριστικά της ανταλλαγής απόψεων (debate) αναφορικά με το αν οι ποσοτικές και οι ποιοτικές ερευνητικές προσεγγίσεις είναι επιστημολογικό ή τεχνικό ζήτημα.

Στο Τρίτο Κεφάλαιο εισάγουμε τα στοιχεία της ερευνητικής διαδικασίας. Εκτίθενται τα διάφορα στάδια της διαδικασίας και περιγράφεται η σχέση ανάμεσα σε αυτά, στο πλαίσιο μιας συνολικής διαδικασίας. Η διάρθρωση αυτή μπορεί να προσαρμοστεί ειδικότερα για όσους είναι καινούργιοι στη διεξαγωγή έρευνας. Στο ίδιο κεφάλαιο εξηγούμε επίσης πώς ξεκινάμε μία έρευνα.

Στο Τέταρτο Κεφάλαιο επιχειρείται μία διεισδυτική συζήτηση για τα διάφορα στάδια της έρευνας και για τον τρόπο που συντάσσουμε το κείμενο μιας έρευνας. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζουμε αναλυτικά τη μέθοδο για τη συμπύκνωση του θέματος έρευνας, προκειμένου να βρούμε τον τίτλο της. Επίσης εξηγούμε πώς πραγματοποιείται μία προκαταρκτική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και πώς θα καταγράψουμε τον σκοπό ή τους σκοπούς της έρευνας και τους στόχους της. Για να αποφασίσετε τη μέθοδο έρευνας, παραθέτουμε μία σχετική συζήτηση ώστε να μπορείτε στη συνέχεια να επιλέξετε αυτή που είναι κατάλληλη για τη μελέτη σας.

Στο Πέμπτο Κεφάλαιο παρουσιάζουμε ένα πλαίσιο για την πραγματοποίηση της ανασκόπησης της βιβλιογραφίας και εξηγούμε τι εννοούμε λέγοντας κριτική ανασκόπηση (critical review). Για αυτό, παρατίθεται αρχικά μία συζήτηση για τους λόγους για τους οποίους η βιβλιογραφία έχει ζωτική σημασία για τη διεξαγωγή έρευνας και ποιο ρόλο παίζει. Στη συνέχεια εξετάζουμε τα είδη των ερωτήσεων που πρέπει να θέσουμε όταν κάνουμε ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Επιπλέον, παραθέτουμε τις διάφορες πηγές από τις οποίες μπορείτε να πάρετε πληροφορίες για το θέμα της ερευνάς σας, καθώς και ένα παράδειγμα για την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας.

Στο Έκτο Κεφάλαιο ασχολούμαστε με τα ζητήματα ηθικής (ethical issues). Πιο συγκεκριμένα, εξετάζουμε τους ρόλους και τις ευθύνες του ερευνητή αλλά και τα ζητήματα ηθικής που εμφανίζονται σε διάφορα στάδια της διαδικασίας έρευνας.

Στο Έβδομο Κεφάλαιο εξετάζουμε ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία της διαδικασίας έρευνας, την ανάπτυξη ενός εννοιολογικού πλαισίου (conceptual framework). Αναλύουμε τους λόγους για την ανάπτυξη ενός εννοιολογικού πλαισίου και ως προς τι διαφέρει από ένα θεωρητικό πλαίσιο. Αποσαφηνίζουμε πώς λειτουργεί το εννοιολογικό πλαίσιο και σε ποιο σημείο της έρευνας εντάσσεται. Δίνουμε τον ορισμό και την ερμηνεία των όρων *έννοια* (concept), *κατασκευάζω* (construct) και *μεταβλητή* (variable).

Στο Όγδοο Κεφάλαιο παρουσιάζουμε αναλυτικότερα τον επαγωγικό (inductive) και τον παραγωγικό (deductive) διαχωρισμό που ήδη είδαμε στο Τρίτο Κεφάλαιο, εστιάζοντας τώρα στην πρώτη προσέγγιση για τη σχεδίαση της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό σκοπεύουμε να δείξουμε τη σπουδαιότητα του ερμηνευτικού παραδείγματος στην κοινωνική έρευνα, όπως, για παράδειγμα, στον τουρισμό, το οποίο πρέπει να αντιληφθούν οι επαγγελματίες της τουριστικής

έρευνας για να καταλαβαίνουν καλύτερα την τουριστική συμπεριφορά από την οπτική γωνία (ή τις γωνίες) των ίδιων των τουριστών, αν θέλουμε να κατανοούν βαθύτερα τη συμπεριφορά των τελευταίων και τις ανάγκες για την ανάπτυξη των τουριστικών προϊόντων. Εξετάζουμε τις κεντρικές συνιστώσες ενός φάσματος μεθοδολογιών ποιοτικής έρευνας και το πότε πρέπει να χρησιμοποιείται μία συγκεκριμένη μεθοδολογία. Συζητάμε, επίσης, πώς να συλλέγονται και να αναλύονται δεδομένα χρησιμοποιώντας μία συγκεκριμένη μεθοδολογία.

Στο Ένατο Κεφάλαιο εξηγούμε πώς να χρησιμοποιούμε τις μεθόδους ποσοτικής έρευνας για να μελετήσουμε ένα φαινόμενο. Επίσης, περιγράφουμε θέματα μέτρησης στις ποσοτικές έρευνες και πώς να αξιοποιούμε τους τρόπους συλλογής δεδομένων – για παράδειγμα, μέσω ταχυδρομείου ή μέσω τηλεφώνου ή ακόμα με έρευνα στον δρόμο και σε συγκεκριμένο μέρος. Επειδή η συλλογή πρωτογενών δεδομένων (primary data) στηρίζεται σημαντικά –αλλά όχι πάντα– σε έρευνες με τη χρήση ερωτηματολογίου, παραθέτουμε μία ολοκληρωμένη συζήτηση για το πώς σχεδιάζουμε ένα ερωτηματολόγιο και ποια είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά του.

Στο Δέκατο Κεφάλαιο διερευνώνται περαιτέρω τα πλεονεκτήματα και της ποιοτικής και της ποσοτικής προσέγγισης σε μία μελέτη. Συζητάμε πώς η μεικτή μέθοδος έγινε δημοφιλής για την υποστήριξη των ευρημάτων μας. Επίσης εξετάζουμε τι σημαίνει τριγωνισμός (triangulation) και ποια είναι τα είδη του.

Στο Ενδέκατο Κεφάλαιο αναφερόμαστε στη χρήση του διαδικτύου ως ενός εργαλείου που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στην έρευνα. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μία ανασκόπηση της διαδικτυογραφίας (netnography) και της χρησιμότητας της μεθόδου αυτής για την πραγματοποίηση διαδικτυακής ποιοτικής έρευνας. Αυτή η καινοτομική μέθοδος έχει σπουδαίες δυνατότητες καθώς χρησιμοποιεί πληθώρα δεδομένων που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο, όπως τα blogs, τους χώρους συζήτησης (fora) ή τα σχόλια που αναρτώνται σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Στο κεφάλαιο παρατίθεται επίσης ανασκόπηση του τρόπου πραγματοποίησης μιας διαδικτυογραφικής ανάλυσης.

Το Δωδέκατο Κεφάλαιο είναι μία πρόεκταση του Ενδέκατου, αφού σε αυτό εξετάζεται πώς, λόγω της ανάπτυξης του διαδικτύου, έχει δημιουργηθεί η δυνατότητα συλλογής δεδομένων. Η συγγραφέας του εστιάζει στην ανασκόπηση διαδικτυακών ερευνών, συζητώντας για τα βασικά εργαλεία έρευνας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην πραγματοποίησή της. Εξετάζει επίσης διάφορα κανάλια διανομής, όπως τα «βήματα» συζήτησης, τους καταλόγους αποστολής αλληλογραφίας, τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης και τα ηλεκτρονικά μηνύματα (emails), και αξιολογεί τη χρησιμότητά τους. Επιπλέον ασχολείται με τις προκλήσεις που μπορεί να αντιμετωπίσουμε και οι οποίες σχετίζονται με την αξιολόγηση διαφόρων τύπων διαδικτυακών ομάδων. Όπως συμβαίνει και με άλλους τύπους έρευνας, έτσι και εδώ συζητάμε τις προκλήσεις και τα όρια που πρέπει να λάβουμε υπόψη όταν χρησιμοποιούμε διαδικτυακές έρευνες.

Στο Δέκατο Τρίτο Κεφάλαιο εξετάζουμε πώς επιλέγονται οι συμμετέχοντες σε μία μελέτη προκειμένου να συλλεγούν δεδομένα. Εξηγούμε τη σπουδαιότητα της δειγματοληψίας, πώς να χρησιμοποιούμε πιθανοτικές (probability sampling techniques) και μη πιθανοτικές τεχνικές δειγματοληψίας (non-probability sampling techniques) και πώς να επιλέγουμε την κατάλληλη τεχνική δειγματοληψίας.

Στο Δέκατο Τέταρτο Κεφάλαιο εστιάζουμε στην ανάλυση ποιοτικών δεδομένων και μελετούμε τις κυριότερες αρχές για την αποθήκευση, την κωδικοποίηση και την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Εξετάζουμε τους τρόπους με τους οποίους τα ποιοτικά δεδομένα μπορούν με ασφάλεια να διατηρηθούν, να αναλυθούν και να ερμηνευτούν, και χειρωνακτικά και με τη βοήθεια λογισμικού υπολογιστών. Αυτό βοηθάει να γίνει κατανοητός ο ρόλος σας ως αναλυτή δεδομένων. Εφόσον τα ποιοτικά δεδομένα μπορούν να δημιουργηθούν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και να πάρουν διάφορες μορφές, που ξεκινούν από τις αναλυτικές περιγραφές ομάδων εστίασης της προσοχής (focus groups) και φτάνουν μέχρι τις μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις και το περιεχόμενο υλικών μάρκετινγκ, στο κεφάλαιο δίνεται μία συνοπτική περιγραφή για το πώς να κατανοήσετε τα δεδομένα που συγκεντρώσατε. Οι συγγραφείς, επίσης, σχολιάζουν πώς να αναλύουμε και να ερμηνεύουμε οπτικές εικόνες και κινηματογραφικές ταινίες.

Στο Δέκατο Πέμπτο Κεφάλαιο ασχολούμαστε με την εδραιωμένη θεωρία, η οποία είναι μία ενδιαφέρουσα μεθοδολογία που χρησιμοποιείται συνήθως για να δημιουργήσουμε θεωρίες ή να ερμηνεύσουμε κάποιο φαινόμενο. Παραθέτουμε μία εισαγωγή στην εδραιωμένη θεωρία (grounded theory) και στις αρχές που τη διέπουν. Εξηγούμε τη διαδικασία έρευνας που χρησιμοποιεί αυτή τη μεθοδολογία, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να δώσουμε νόημα σε δεδομένα. Χρησιμοποιούμε μάλιστα ένα πρακτικό παράδειγμα για να εξηγήσουμε πώς εφαρμόζεται η εδραιωμένη θεωρία.

Στο Δέκατο Έκτο Κεφάλαιο παραθέτουμε παραδείγματα για το πώς να χρησιμοποιείτε λογισμικό υπολογιστών προκειμένου να αναλύσετε ποιοτικά δεδομένα. Οι συγγραφείς εξηγούν πώς προγράμματα υπολογιστών όπως το Nvivo της QSR μπορούν να σας βοηθήσουν να αναλύσετε ποιοτικά δεδομένα. Δείχνουν πώς να δημιουργήσετε ένα σύστημα κωδικοποίησης και σας καθοδηγούν βήμα προς βήμα για τη διεξαγωγή της ανάλυσής σας.

Στο Δέκατο Έβδομο Κεφάλαιο εξετάζουμε κάποια στατιστικά εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να αναλύσετε πρωτογενή δεδομένα που έχετε συλλέξει. Συζητάμε επίσης πώς μπορείτε να αναλύσετε τα δεδομένα σας χρησιμοποιώντας την περιγραφική και την επαγωγική στατιστική. Επιπλέον, συζητάμε πώς μπορείτε να κάνετε οπτική παρουσίαση (με τη χρήση των κατάλληλων διαγραμμάτων) των δεδομένων και πώς μπορείτε να χρησιμοποιήσετε διάφορους στατιστικούς δείκτες για τη συνοπτική παρουσίαση δεδομένων.

Στο Δέκατο Όγδοο Κεφάλαιο γίνεται εισαγωγή της χρήσης του λογισμικού SPSS με λυμένα παραδείγματα, δείχνουμε πώς να παρουσιάσετε συνοπτικά τα δε-

δομένα, ενώ εξηγούμε, μεταξύ άλλων, πώς να πραγματοποιείτε απλά t-test και να κάνετε ανάλυση διακύμανσης (analysis of variance). Δίνεται μία σύντομη ερμηνεία ενός απλού μοντέλου παλινδρόμησης (simple regression model) και ανάλυσης παραγόντων (factor analysis), έτσι ώστε να μπορούν να γίνουν κάποιες αρχικές αναλύσεις. Χρησιμοποιούμε ορισμένες μελέτες περιπτώσεων για να εξηγήσουμε πώς μπορούν να εφαρμοστούν αυτές οι μέθοδοι.

Στο Δέκατο Ένατο Κεφάλαιο ασχολούμαστε με τη σύνταξη του κειμένου της έρευνας, η οποία ομολογουμένως είναι το πιο σημαντικό κομμάτι της όλης διαδικασίας. Πράγματι, η αξία μιας οποιασδήποτε έρευνας μετριέται σε γενικές γραμμές με βάση τα αποτελέσματά της, ενώ ένα από τα θεμελιώδη κριτήρια αξιολόγησής της είναι ο βαθμός στον οποίο έχει πρωτότυπη συμβολή στη γνώση. Όμως, η ποιότητα του γραπτού κειμένου της έρευνας μπορεί να έχει σημαντική επιρροή στον βαθμό με τον οποίο θα βαθμολογηθεί. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αναφέρεται πώς να γράφετε με το κατάλληλο ακαδημαϊκό ύφος, πώς να χρησιμοποιείτε τη βιβλιογραφία με αποτελεσματικό τρόπο και σωστά, και πώς να νιώθετε μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση καθώς γράφετε το κείμενό σας.

Στο Εικοστό Κεφάλαιο συζητούμε τον τρόπο παρουσίασης της έρευνάς σας σε ευρύτερο ακροατήριο. Επίσης εξηγούμε πώς να διαρθρώσετε το περιεχόμενο της παρουσιάσής σας και πώς να προετοιμαστείτε για αυτήν.

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου παραθέτουμε ερωτήματα προς συζήτηση που θα σας βοηθήσουν να σκεφτείτε τη διαδρομή που ακολουθείτε προκειμένου να ολοκληρώσετε τη μελέτη σας σχετικά με την έρευνα.

Περίληψη του κεφαλαίου

- Η έρευνα γίνεται κυρίως για να καταλάβουμε καλύτερα ένα φάσμα θεμάτων, όπως την εξήγηση ενός φαινομένου, αλλά και για την αποσαφήνιση σχέσεων, την ικανοποίηση της περιέργειάς μας και για τη δημιουργία νέων γνώσεων.
- Για έναν επιστήμονα, έρευνα σημαίνει συστηματική διερεύνηση ενός θέματος.
- Υπάρχουν διάφορα είδη έρευνας: μεταξύ άλλων είναι η περιγραφική, η ερμηνευτική και η διερευνητική.
- Η έρευνα γύρω από τον τουρισμό παρουσιάζει αύξηση λόγω της σπουδαιότητάς του και λόγω της συμβολής του στο εισόδημα και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.
- Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που σχετίζεται με πολλές επιστήμες και έχει προσελκύσει την προσοχή πολλών ερευνητών.
- Σκοπός αυτού του βιβλίου είναι να υπάρχει ένας οδηγός βήμα προς βήμα για τους φοιτητές που επιθυμούν να διεξαγάγουν έρευνα σε οποιοδήποτε επίπεδο.

Ερωτήματα προς συζήτηση

- 1.1 Πείτε με δικά σας λόγια πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο *έρευνα*.
- 1.2 Ποια θέματα σας γοητεύουν και σας προτρέπουν να διεξαγάγετε έρευνα; Γιατί;
- 1.3 Να αναφέρετε πέντε πιθανούς τίτλους για την έρευνά σας.
- 1.4 Πώς θα ξεκινούσατε την έρευνά σας γύρω από ένα θέμα που έχετε επιλέξει; Να αναφέρετε τα βήματα που θα κάνετε για να ολοκληρώσετε την έρευνα (κρατήστε αυτό το κείμενο για να κάνετε συγκρίσεις, αφού θα έχετε ολοκληρώσει τη μελέτη αυτού του βιβλίου).

Περισσότερη βιβλιογραφία

- Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*. London: Oxford University Press.
- Bryman, A. & Bell, E. (2007). *Business Research Methods* (αναθεωρημένη έκδοση). London: Oxford University Press.
- Gayle, J. (2001). *Tourism Research*. Milton: John Wiley & Sons Australia Ltd.
- Kalof, L., Dan, D. & Dietz, T. (2008). *Essentials of Social Research*. Maidenhead: Open University Press.
- Neuman, W.L. (2006). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Boston: Pearson, Allyn & Bacon.
- Page, S.J. & Connell, J. (2009). *Tourism: A Modern Synthesis* (3η έκδ.). Hampshire: Cengage Learning. (Βλ. Πίνακα Περιεχομένων για σχετικά θέματα)
- Saunders, M.N.K., Lewis, P. & Thornhill, A. (2009). *Research Methods for Business Students* (5η έκδ.). Harlow: Pearson Education Ltd.
- Veal, A.J. (2011). *Research Methods for Leisure and Tourism* (4η έκδ.). Harlow: Prentice Hall.